

Igitabo cya Daniyeli - Ijana na mirongo inani n'umunani

Kuva i Raphia kugera i Panium: Guhishura Ubusobanuro bw'Ubuhanuzi bw'Intambara za Kera

Jeff Pippenger
2024-04-18

Intambara ya Raphia n'Intambara ya Panium ni ibyabaye bibiri by'amateka bitandukanye byabereye mu bihe no mu mimerere bitandukanye, ariko byombi bifite akamaro mu mateka ya Yudaya ya kera n'uturere tuyikikije. Intambara ya Raphia yabaye mu mwaka wa 217 mbere ya Kristo. Intambara ya Panium yabaye mu mwaka wa 200 mbere ya Kristo hagati y'ubwami bw'Abaselewukiya (umwami wo mu majyaruguru) n'ubwami bw'Abatolemeyi (umwami wo mu majyepfo). Izi ntambara zombi zigaragazwa mu mirongo ya cumi n'umwe kugeza kuri cumi n'itanu yo muri Daniyeli igice cya cumi na rimwe. Izi ntambara zombi zabaye mbere y'Ubugome bw'Abamakabeyo bwo mu mwaka wa 167 mbere ya Kristo.

Intambara ya Panium yitiriwe ahantu h'akarere kegereye aho, Umusozi wa Panium, ari na ho iyo mirwano yabereye. Izina Panium rikomoka ku mana y'Abagiriki yitwa Pan, iyo hakaba hari urusengeru rwayeguriwe. Aho hantu hari hazwi nka Panium kubera isano hifitanye no gusenga Pan. Uwo murwa w'insengeru wakundaga kwitwa Ubuturo Butagatifu bwa Pan, hagashimangirwa uruhare rwawo nk'ahantu ho kwitanga mu by'idini no gusengeramo hegerejwe mana Pan. Ijambo "Nymphaeum" risobanura urwibutso cyangwa ubuturo buto bwera byeguriwe abazimu b'amazi b'abagore mu idini rya kera ry'Abagiriki n'Abaroma. Uwo murwa w'insengeru wa Panium warimo ubuvumo n'isoko karemano, byemerwaga ko bituwemo n'abo bazimu, bityo rimwe na rimwe ukitwa Nymphaeum ya Panium.

Nyuma y'uko uwo mujiyi wongeye kubakwa kandi ukagurwa na Herode Filipo, umuhungu wa Herode Mukuru, wahise witwa Kayisariya ya Filipo mu guha icyubahiro Umwami w'Abami w'Abaroma Kayisari Ogusito na Herode Filipo ubwe. Ikoraniro ry'insengeru ryari ikigo gikomeye cy'iyobokamana muri uwo mujiyi.

Mu gihe cy'ingoma y'Umwami w'abami Augustus, urusengeru rwarongeye rwegurirwa cyangwa ruhabwa izina rishya mu cyubahiro cya Augustus, bigaragaza ugusengwa k'umwami w'abami n'ukwinjizwa kw'imigenzo y'idini y'Abaroma mu miterere y'idini yari isanzwe mu gihugu. Agace kari hafi y'umujiyi wa kera wa Caesarea Philippi, aho urusengeru rwa Pan rwari ruherereye, rimwe na rimwe hitwaga "Amarembo y'Ikuzimu" cyangwa "Amarembo ya Hadesi."

Mu mirongo cumi n'itandatu kugeza ku cya cumi n'icyenda by'igice cya cumi na kimwe cya Daniyeli, hagaragazwa ibice bitatu by'uturere twagombaga kuneshwa na Roma ya gipagani kugira ngo ishingwe nk'ubwami bwa kane bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya kandi ibe umwami w'amajyaruguru muri icyo gice. Mu mirongo wa cumi na gatandatu, umugaba w'ingabo w'Umuroma witwaga Pompey agaragazwa nk'uwanesheje Siriya mu wa 65 mbere ya Kristo,

hanyuma agatsinda Yerusalemu mu wa 63 mbere ya Kristo. Imirongo ya cumi n'irindwi kugeza ku cya cumi n'icyenda igaragaza ko Yuliyo Kayisari yanesheje Egiputa, ari yo nzitizi ya gatatu muri eshatu. Intambara ya Akisiyumu mu wa 31 mbere ya Kristo ni yo iranga itangira ry'imyaka magana atatu na mirongo itandatu Roma ya gipagani yari gutegekeshaga ubutware busesuye, mu gusohozwa ibivugwa mu murongo wa makumyabiri na kane w'igice cya cumi na kimwe cya Daniyeli.

Mu murongo wa makumyabiri hagaragazwa ingoma ya Awugusito Kayisari, kandi ni muri urwo rwego rw'amateka Yesu yavukiye. Hanyuma mu mirongo ya makumyabiri na rimwe n'uwa makumyabiri na kabiri hagaragazwa ingoma ya Tiberiyo Kayisari mubi, bityo bikaranga ukubambwa kwa Kristo. Mu murongo wa makumyabiri na gatatu hagaragazwa isezerano Abayuda b'Abamakabayo bagiranye n'Abaroma b'abapagani, bityo urukurikirane rw'amateka rwatangiye mu murongo wa cumi na rimwe rugahagarara, maze inkuru y'amateka igasubira ku gihe cyo mu mwaka wa 161 Mbere ya Kristo kugeza mu mwaka wa 158 Mbere ya Kristo.

Umurongo wa makumyabiri na gatatu ugereranya umurongo w'Abamakabeyi, kandi nubwo udatanga ibisobanuro byose by'umurongo wabo w'ubuhanuzi, inyandiko y'amateka irabikora. Mu mwaka wa 217 mbere ya Kristo, habaye Intambara ya Raphia, kandi nyuma yayo umwami w'umwana yasize Egiputa ifite intege nke. Ubwo abami b'Abaselewukiya n'Abagiriki bateguraga uko bakemura ikibazo cy'uwo mwami w'umwana mu mwaka wa 200 mbere ya Kristo, Roma yivangiye muri ayo mateka maze iba umuruzi w'uwo mwami w'umwana wa Egiputa. Muri uwo mwaka nyine ni bwo habaye Intambara ya Panium. Hanyuma mu mwaka wa 167 mbere ya Kristo, intambara y'inyeshyamba y'Abamakabeyi yaratangiye.

Ubugome bw'Abamakabayo bwatangiriye i Modein mu mwaka wa 167 mbere ya Kristo, kandi ntibwagarukiye ku kuba Abamakabayo bararwanyije Ingoma y'Abaseluside gusa, ahubwo bwanakubiyemo no kurwanya Abayahudi bari baramaze kwemeza ko bifatanyije n'Abaseluside. Ubugome bwari bushingiye ku mpamvu z'idini, kandi bwagabwe ku mwanzi wo imbere n'uwo hanze. Mu mwaka wa 164 mbere ya Kristo, Abamakabayo bongeye kweza urusengero, kandi iki gikorwa cyibukwa mu munsu mukuru w'Abayahudi wa Hanukkah. Muri uwo mwaka ni na bwo Antiyokusi Epifane w'ikirangirire kibi yapfuye. Hanyuma kuva mu mwaka wa 161 mbere ya Kristo kugeza mu wa 158 mbere ya Kristo, "isezerano" ryo ku murongo wa makumyabiri na gatatu ryagiranywe n'i Roma.

Ingingo rukumbi itaziguye ku Bamakabeyo, ku bwigomeke bwabo no ku masezerano yabo na Roma, iboneka mu murongo wa makumyabiri na gatatu, ariko amateka y'ingoma yabo, yitwaga Ingoma y'Abahasimoni, yatangiye i Modein mu mwaka wa 167 Mbere ya Kristo, kandi akomeza kugeza mu gihe cy'umusaraba. Abahagarariye bwa nyuma b'Ingoma y'Abahasimoni bari Abafarisayo bo mu gihe cya Kristo. Ni cyo gituma hariho umurongo w'ubuhanuzi w'amateka y'Abayuda baretse ukwizera nyakuri, nk'uko bahagarariwe n'Abamakabeyo, watangiye mu mwaka wa 167 Mbere ya Kristo ku bwigomeke bw'i Modein, ugasozwa mu mirongo ya makumyabiri na rimwe na makumyabiri na kabiri igihe Yesu yabambwaga.

Amateka yabo yageze ahantu h'ihindukiro ku murongo wa cumi na gatandatu, ubwo Roma, ku ncuro ya mbere, ibinyujije kuri Pompey, yigaruriraga Yerusalemu. Impamvu nyamukuru yatumye muri icyo gihe azanira Yerusalemu kurimbuka yari amakimbirane hagati y'udutsiko tubiri tw'Ingoma y'Abahasimoneya. Uhereye kuri icyo ngingo y'igihe (63 BC), Yuda yari muni y'ubutegetsi bw'Abaroma. Mu buhanuzi, Ingoma y'Abahasimoneya y'Abamakabeyi itangira ku rugamba rw'i Modein mu mwaka wa 167 BC, hanyuma igashyirwa muni y'ubutware bwa Roma mu mwaka wa 63 BC. Bidatinze nyuma y'itangira ry'ayo mateka, Abamakabeyi batangije kandi binjira mu isezerano na Roma kuva mu mwaka wa 161 BC kugeza mu wa 158 BC. Bari muni y'ubutware bwa Roma kuva mu mwaka wa 63 BC kugeza ku musaraba no ku irimbuka rya nyuma rya Yerusalemu mu mwaka wa 70.

Umurongo w'ubuhanuzi w'Abamakabeyi ni umurongo w'Abayahudi b'abahakanyi, bityo ukaba ugereranya umurongo w'Abaporotesitanti b'abahakanyi. Uhereye ku Ntambara ya Panium kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa cumi na gatandatu, ibyabaye by'ubuhanuzi byo mu mwaka wa 200 Mbere ya Kristo, 167 Mbere ya Kristo, 164 Mbere ya Kristo, n'ishyirahamwe ryo kuva mu 161 Mbere ya Kristo kugeza mu 158 Mbere ya Kristo bizasubirwamo mu mateka y'Abaporotesitanti b'abahakanyi. Ibi bimenyetso by'inzira bizaboneka mu mateka ya Perezida wa munani ukomoka kuri ba barindwi mbere y'itegeko ryo ku Cyumweru. Umwaka wa 200 Mbere ya Kristo ugereranya umurongo wo hanze w'ihembe rya Repubulikani ugereranyije na 167 Mbere ya Kristo, ugereranya umurongo wo imbere w'ihembe ry'Abaporotesitanti b'abahakanyi.

Ibi bimenyetso by'inzira ahanini bihishwe mu murongo w'amateka y'Ingoma y'Abahasimoni, nyamara kandi bikaba bigize kimwe mu bice by'amateka ahishwe yo ku murongo wa mirongo ine wa Daniyeli cumi n'umwe. Ni umurongo ugize igice cy'icyo gice cy'ubuhanuzi bwa Daniyeli kijyanye n'iminsi y'imperuka.”

Kuba Idini y'Abayahudi yizihiza Hanukkah mu kwibuka ukwivumbagatanya kw'Abamakabeyo, ntibihindura Abamakabeyo abakiranutsi. Kubera kwigomeka, shekinah ntiyongeye kugaruka mu rusengeru rwongeye kubakwa nyuma y'ubunyage bw'imyaka mirongo irindwi. Ubutumwa bwa nyuma bw'ubuhanuzi bwazanywe na Malaki hafi y'ibinyejana bibiri mbere y'Abamakabeyo. Amateka y'Abamakabeyo agaragaza ko bemeye ko abayobozi babo ba politiki na bo bakora umurimo w'umutambyi mukuru, ari ryo cyaha nyine Ptolémée w'Umunyegiputa yagerageje gukora, kandi n'Umwami Uziya na we akagerageza. Imigenzo ivuga ko Imana yatabaye kugira ngo ibuze Ptolémée icyo gikorwa cyo gusuzuguzwa ibyera, kandi Ijambo ry'Imana rivuga mu buryo butaziguye ko Imana koko yatabaye igihe Umwami Uziya yageragezaga gukora umurimo w'umutambyi n'uwo kuba umwami. Imbuta ya nyuma y'ingoma yabo yabaye Abafarisayo. Nta mpamvu ihari yo kwanzura ko Abamakabeyo bari ikimenyetso cy'ubukiranutsi, n'ubwo Abayahudi bo mu Idini y'Abayahudi ya none bashobora kubafataho icyubahiro cy'amateka.

Ivugurura ry'Abaporotesitanti ryatangiyeye mu gihe cya Luteri, kandi ryari iterambere rigenda ryaguka buhoro buhoro. Ntabwo ryari umuco mushya, kuko Yesu n'abigishwa Be bari Abaporotesitanti. Ryari ukwakanguka bava mu mwijima w'amateka, aho Luteri n'abandi bavugurura bakangukiye. Impamvu nyamukuru y'iryo vugurura ryagendaga ritera imbere yabaye urugendo rw'Abamilerite. Imana ntiyari ikeneye gusa gukangurira abavugurura ba mbere ibyaha

bya Babuloni, ahubwo yari igamije kubageza ku gusobanukirwa kuzuye n'amategeko Yayo, n'umurimo Wayo ukorerwa mu buturo bwo mu ijuru. Ku wa 19 Mata 1844, Abaporotesitanti banze umucyo wari ugenda wiyongera w'ivugurura maze bahinduka Ubuporotesitanti bw'ubuhakanyi.

Abamileriti b'indahemuka rero "bahabwaga umwitero," maze bayoborwa kwinjira Ahera Cyane kugira ngo barangize umurimo wo kuba Abakristo b'Abaporotesitanti bakuze. Mu mwaka wa 1863, abari barahawe uwo mwitero, binyuze mu kutumvira, bashyize ku ruhande umwitero w'Ubuporotesitanti, maze bafata umwitero wa Lawodikiya. Mu gihe cya nyuma cyo gushyirwaho ikimenyetso kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bane, cyatangiyeye nyuma y'imyaka makumyabiri n'ibiri uherye ku wa 11 Nzeri 2001, ni ukuvuga mu 2023, Intare yo mu muryango wa Yuda iri gukuraho ibimenyetso ku kuri kuzuzwa amateka yahishwe y'umurongo wa mirongo ine wo muri Daniyeli igice cya cumi na rimwe, ari yo mateka atangirira ku isenyuka ry'Ubumwe bw'Abasoviyeti mu 1989 akageza ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Mu gukora ibi, yakuyemo ibimenyetso ku mateka y'Abayuda bayobye nk'ikimenyetso cy'Abaporotesitanti bayobye.

Imirongo yombi y'ubwoko bw'Imana bwahindutse ibigometse, yaba iy'Abayuda b'ukuri cyangwa iy'Abayuda b'umwuka (byombi ari ibihugu by'icyubahiro), irangirira ku gutsindwa kwa Yerusalemu, iya mbere mu wa 63 Mbere ya Kristo, naho iya kabiri ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Imirongo yombi igereranya intambara zishishikajwe n'imyizerere y'idini iyobye. Imirongo yombi igereranya intambara yo kurwanya amahame ya kidini y'Abagiriki, kandi imirongo yombi irangirana n'uko ibigometse bishyirwa muni y'ubutegetsi bw'Abaroma. Mvuga ko intambara eshatu zo mu murongo wa mirongo ine zigereranya ugusenyuka kw'Ubumwe bw'Abasoviyeti mu wa 1989, Intambara ya Ukraine, na Panium ku gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru, kugira ngo ngaragaze itandukaniro riri hagati y'izo ntambara eshatu n'intambara eshatu z'isi yose.

"Ijambo ry'Imana ryatanze umuburo ku by'akaga kegereje; nibyirengagizwa, isi y'Abaporotesitanti izamenya icyo imigambi y'i Roma ari cyo koko ari bwo bizaba bitinze cyane kugira ngo ihunge umutego. Iragenda ikura mu mbaraga bucece. Inyigisho zayo zirimo gushyira imbaraga zazo mu ngoro z'amategeko, mu matorero, no mu mitima y'abantu. Irimo kwegeranya inyubako zayo ndende kandi zikomeye, mu bwihisho bw'imbere bwazo hakazongera gukorerwa itotezwa ryayo rya kera. Mu ibanga kandi itakekwa, irimo gukomeza imbaraga zayo kugira ngo ishyire imbere imigambi yayo bwite igihe kizaba kigeze cyo gutera. Icyo yifuza cyose ni umwanya wo kwigarurira ahantu, kandi uwo mwanya irawuhabwa ubungubu. Vuba tuzabona kandi tuzumva icyo umugambi w'ingengabitekerezo ya Roma ari cyo. Umuntu wese uzizera kandi akumvira ijambo ry'Imana azahura n'igisebo n'itotezwa." The Great Controversy, 581.

Uherye ku murongo wa cumi, ugaragaza ugusenyuka kw'Ubumwe bw'Abasoviyeti mu 1989, kugeza ku Ntambara ya Panium mu murongo wa cumi na gatanu, ubupapa bwagiye "bukomeza ingabo zabwo kugira ngo burushaho guteza imbere imigambi yabwo igihe kizaba kigeze ngo bukubite." Iyi mirongo igaragaza ibihe by'ubuhanuzi ari byo "umutego" ubupapa bwateguye,

kandi bidashoboka ko “uwucika.” Mu ntambara ya nyuma, ishushanywa n’Intambara ya Panium, ishusho y’inyamaswa izashyirwaho muri Leta Zunze Ubumwe z’Amerika. Gushyirwaho kw’iyo shusho ni ko kugeragezwa kwa nyuma kw’abantu b’Imana bo mu minsi y’imperuka.

“Uwiteka yanyeretse neza ko ishusho y’inyamaswa izaremwa mbere y’uko igihe cy’igeragezwa gisozwa; kuko ari yo izaba ikigeragezo gikomeye ku bwoko bw’Imana, ari na cyo amaherezo yabo y’iteka azagenerwaho. ... Mu Byahishuwe 13 iyi ngingo igaragazwa mu buryo bweruye; [Byahishuwe 13:11–17, hasubiwemo].

“Iki ni cyo kigeragezo ubwoko bw’Imana bugomba kunyuramo mbere y’uko bushyirwaho ikimenyetso. Abose bagaragaje ko ari indahemuka ku Mana bubahiriza amategeko yayo, kandi bakanga kwemera isabato y’impimbano, bazashyirwa muni y’ibendera ry’Umwami Imana Yehova, kandi bazahabwa ikimenyetso cy’Imana ihoraho. Abemera kureka ukuri gukomoka mu ijuru kandi bakemera isabato yo ku Cyumweru, bazahabwa ikimenyetso cy’inyamaswa.” Manuscript Releases, volume 15, 15.

Ishyirwaho ry’ishusho y’inyamaswa rihagarariwe n’igihe ihuriro rya Roma ryinjijemo. Ihembe ry’Abaporotesitanti ry’Amerika ryabaye abakobwa ba Roma mu 1844, kandi intangiriro y’amateka yabo irasubirwamo ku iherezo ry’amateka yabo igihe bongeye gufata icyemezo cyo kwigana nyina.

“Nabonye ko ya nyamaswa y’amahembe abiri yari ifite akanwa k’ikiyoka, kandi ko imbaraga zayo zari mu mutwe wayo, kandi ko itegeko rizasohoka mu kanwa kayo. Hanyuma mbona Nyina w’Indaya; ko uwo mubyeyi atari ba bakobwa, ahubwo ko yari atandukanye na bo kandi yihariye. Yagize igihe cye, none cyarangiye, kandi abakobwa be, ari bo matsinda y’Abaporotesitanti, ni bo bakurikiyeho kuza ku rubyiniro no kugaragaza umutima umwe n’uwo nyina yari afite igihe yatotezaga abera. Nabonye ko, nk’uko nyina yagendaga acika intege mu butegezi, abakobwa bo bagendaga bakura, kandi bidatinze bazakoresha ububasha nyina yigeze gukoresha.”

“Mbona itorero ry’izina gusa n’Abadiventisiti b’izina gusa, nka Yuda, bazatugambanira bakatugeza ku Bakatolika kugira ngo babone ububasha bwabo bwo kuza kurwanya ukuri. icyo gihe abera bazaba ari ubwoko butazwi cyane, butamenyekanye cyane mu Bakatolika; ariko amatorero n’Abadiventisiti b’izina gusa bazi iby’ukwizera kwacu n’imigenzo yacu (kuko baduhaga urwango kubera Isabato, kuko batashoboraga kuyivuguruza) bazagambanira abera kandi babamenyeshe ku Bakatolika nk’abirengagiza amategeko y’abaturage; ni ukuvuga ko bakomeza Isabato kandi bakirengagiza ku Cyumweru.”

“Hanyuma Abagatolika bazabwira Abaporotesitanti gukomeza imbere, kandi basohore itegeko rivuga ko abantu bose batubahiriza umunsi wa mbere w’icyumweru mu mwanya w’umunsi wa karindwi bazicwa. Kandi Abagatolika, bafite umubare munini, bazashyigikira Abaporotesitanti. Abagatolika bazaha igishushanyo cy’inyamaswa ububasha bwabo. Kandi Abaporotesitanti bazakora nk’uko nyina wabo yabigenje mbere yabo kugira ngo barimbure abera. Ariko mbere y’uko itegeko ryabo rizana cyangwa ryera imbuto, abera bazarokorwa n’Ijwi ry’Imana.” Spalding and Magan, 1, 2.

Muri uwo murongo havugwamo amatsinda abiri y’“ab’izina gusa,” bisobanura “abariho mu izina gusa,” ari bo bagambanira abizerwa b’indahemuka b’Imana bakabagabiza Abagatolika. Uko Ellen White yasobanukiwe amatorero y’izina gusa n’Abadiventisiti b’izina gusa bitandukanye n’icyo mu by’ukuri bagereranya mu minsi y’imperuka; kuko uko yasobanukirwaga “Umudiventisiti w’izina gusa,” byari guhagararira Umukristo uvuga ko yemera kugaruka kwa Kristo. Ariko abahanuzi bavuga cyane ibyerekeye iminsi y’imperuka kuruta iminsi babayemo; kandi “Umudiventisiti w’izina gusa,” mu minsi y’imperuka agereranya itorero ry’Abadiventisiti b’Umunsi wa Karindwi ry’i Lawodikiya, naho amatorero y’izina gusa akaba ari urubyaro rw’ababaye abakobwa ba Roma mu 1844.

Abadiventisti b’Umunsi wa Karindwi bazanga “abantu boroheje,” ari bo bahagarariye Imana by’ukuri, kuko “badashobora kunyomoza ukuri kw’Isabato,” kugereranya Isabato yo kuruhuka kw’ihugu. Itorero ry’Abadiventisti b’Umunsi wa Karindwi riyemerera ko rishyigikiye umunsi wa karindwi nk’umunsi wo kuramya, ariko mu minsi y’imperuka Isabato badashobora kunyomoza ni “ibihe birindwi,” byo muri Abalewi makumyabiri na gatandatu, ari na yo kuri kwa mbere kw’ukuri shingiro banze mu mwaka wa 1863.

Igice turiho dusuzuma ubu kigaragaza imbaraga z’ubuhanuzi zijyanirana n’amateka atangirana n’itegeko rya ku Cyumweru rigiye kuza vuba, ariko amateka ya nyuma yo kugeragezwa akurikira iryo tegeko rya ku Cyumweru abanza gusohorerwa muri Leta Zunze Ubumwe z’Amerika. Ku gihe cy’itegeko rya ku Cyumweru, Leta Zunze Ubumwe z’Amerika zizahatira isi yose kubaka ishusho y’inyamaswa, ariko mbere y’uko zisohozwa uwo murimo, zizaba zamaze kubaka ishusho y’inyamaswa muri Leta Zunze Ubumwe z’Amerika.

“Iyo Amerika, igihugu cy’umudendezo w’idini, nimara kwihuza n’Ubuyapapa mu guhatira umutimanama no guhatira abantu kubahiriza isabato y’ikinyoma, abantu bo mu bihugu byose byo ku isi bazayoborwa gukurikiza urugero rwayo.” Testimonies, volume 6, 18.

“Amahanga y’amahanga azakurikiza urugero rwa Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Nubwo ari yo izaba iya mbere kubigiramo uruhare, nyamara icyo kibazo gikomeye kizagera ku bwoko bwacu mu bice byose by’isi.” Testimonies, volume 6, 395.

Ikigeragezo gikomeye ku bwoko bw’Imana kiba mbere y’itegeko ryo ku Cyumweru, kuko ku itegeko ryo ku Cyumweru igihe cy’igeragezwa gisozwa ku B’adiventisiti b’Umunsi wa Karindwi. Icyo kigeragezo kigereranywa no kuremwa kw’ishusho y’inyamaswa, kandi ishusho y’inyamaswa ni uguhuriza hamwe kw’itorero na leta, itorero rikaba ari ryo rigenzura uwo mubano. Nk’uko Abaporotesitanti babaye umukobwa wa Roma mu 1844, kandi umukobwa akaba ari ishusho ya nyina, ni ko n’Abaporotesitanti b’abahakanyi bazasohozwa umurimo uhwanyeye na wo mu minsi y’imperuka, kuko Yesu buri gihe agaragaza iherezo ry’ikintu akoresheje intangiriro yacyo.

Amateka agaragazwa n’“isezerano” ryo mu murongo wa makumyabiri na gatatu wo muri Daniyeli igice cya cumi na rimwe, yagaragazaga ubwoko bwigize nk’ubw’Imana ariko bwahakanye ukwizera, bwo mu gihugu cyiza, burambura ukuboko kugira ngo bwifatanye n’i Roma. 161 Mbere ya Kristo kugeza kuri 158 Mbere ya Kristo bigaragaza ishusho ry’igishushanyo cy’inyamaswa rizarangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru.

Tuzakomeza iki cyigisho mu nyandiko ikurikira.

“Ariko se ‘ishusho y’inyamaswa’ ni iki? kandi se izaremwa ite? Iyo shusho ikorwa n’inyamaswa ifite amahembe abiri, kandi ni ishusho y’iyo nyamaswa. Nanone yitwa ishusho y’inyamaswa. Bityo rero, kugira ngo tumenye uko iyo shusho imeze n’uburyo igomba kuremwa, tugomba kwiga imiterere bwite y’iyo nyamaswa ubwayo—ubupapa.”

“Igihe itorerero rya mbere ryangizwaga no kuva ku bworoherane bw’ubutumwa bwiza no kwemera imihango n’imigenzo by’abapagani, ryatakaje Umwuka n’imbaraga by’Imana; kandi kugira ngo rigenzure imitimanama y’abantu, rishaka gushyigikirwa n’ubutegetsi bw’isi. Ingaruka zabaye ubupapa, ari bwo torero ryagenzuraga ububasha bwa leta kandi rikabukoresha mu guteza imbere imigambi yaryo bwite, cyane cyane mu guhana ‘ubuyobe.’ Kugira ngo Leta Zunze Ubumwe za Amerika zireme ishusho y’inyamaswa, ububasha bw’idini bugomba kugenzura bene ako kagenzura ubutegetsi bwa gisivili ku buryo ububasha bwa leta na bwo buzakoreshejwa n’itorero kugira ngo risohoze imigambi yaryo bwite.” *The Great Controversy*, 443.